

מקור מס' 2

מתוך אתר הפרטיזנים שבמוזיאון קבוץ לוחמי הגטאות:

<http://partisans.org.il/Site/site.search.he.aspx?res=true>

לכל שם המצוין בטבלאות מטה, יש פרטים נלווים ומקורות.

תחת ערך: העיר קובל, רשימת לוחמים ופרטיזנים:

שם משפחה	שם פרטי	ארץ לחימה	מחתרת/ארגון	יחידה
באראן	דבורה	פולין	ארגון יהודי לוחם (אי"ל)	
בליישטיין	אברהם	אוקראינה		גדוד קרוק
בלנשטיין	יוסף	אוקראינה	לא צוין	גדוד קונישצ'וק
בלנשטיין	מרים	אוקראינה	לא צוין	גדוד קונישצ'וק
גולוב	יוסף	אוקראינה	לא צוין	גדוד פוביידיטילי
גרובר	שלמה	פולין	לא צוין	לא צוין
לאופר	שמאי	פולין	ארגון יהודי לוחם	לא צוין
לדרהנדלר	ליובה	פולין	מחתרת מקומית	לא צוין
פוקס (קז'ש)	אלקה	אוקראינה		גדוד קרוק
פישר	סרגיי	אוקראינה	לא צוין	אוגדת צ'רניגוב - ווהלין
פישר	רוזה	אוקראינה	לא צוין	אוגדת צ'רניגוב - ווהלין
שוורץ	שינדל	אוקראינה	מחתרת חלוצית	לא צוין

מהעירות המסונפות לעיר המחוז קובל:

העירה מלניצה:

מרסיק	בתיה	ביילורוסיה	ארגון יהודי לוחם (אי"ל)
-------	------	------------	-------------------------

העירה מציוב:

בורשטיין	יצחק	אוקראינה	לא צוין
----------	------	----------	---------

העירה ניסכין:

אינגברג (קרוין)	פנינה	אוקראינה	גדוד לאזו
-----------------	-------	----------	-----------

העירה רטנה:

שטיינגרטן (מרסיק)	בת-שבע	אוקראינה	אוגדת צ'רניגוב - ווהלין
שטיינגרטן	אלחנן	אוקראינה	אוגדת צ'רניגוב - ווהלין
שטיינגרטן	יעקב	אוקראינה	אוגדת צ'רניגוב - ווהלין
שטיינגרטן	ישראל	אוקראינה	אוגדת צ'רניגוב - ווהלין
ליוונט	נחמה	ביילורוסיה	ארגון יהודי לוחם (אי"ל)
בקרל	שלמה	אוקראינה	גדוד פיודורוב
בקרל	משה	אוקראינה	גדוד פיודורוב

העירה טריסק:

סגל	בריש	אוקראינה	לא צוין
-----	------	----------	---------

העירה פבורסק:

פלש	ישעיהו	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
סינגל	עזרא	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
סגל	יצחק	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
מרצ'ניק	שמעון	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
מלניצר	יצחק	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
מלמד	יהודה	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
טסלר	שמואל	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס

גרושקו	ליבה	אוקראינה	לא צוין	לא צוין
גרושקו	חומה	אוקראינה	לא צוין	אוגדת באגמה
גוז	יצחק	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
גוז	רבקה	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
בריינשטיין	דב (ברל)	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
אגס (גרושקו)	בנימין	אוקראינה	מחתרת מקומית	גדוד קרוק
אגס (גרושקו)	אלכסנדר (שיקה)	אוקראינה	מחתרת מקומית	אוגדת באגמה

העיריה דוביצי'נו:

רובינשטיין	הרשל	פולין	לא צוין	לא צוין
------------	------	-------	---------	---------

העיריה מאניביץ:

שרמן	דוד	אוקראינה	לא צוין	לא צוין
שרמן	דוד	אוקראינה	לא צוין	לא צוין
קופרברג	יצחק	אוקראינה	לא צוין	גדוד דיאדיא פטיא
קאנוניץ'	יהושע	ביילורוסיה	מחתרת מקומית	גדוד קרוק
פלאש	ישראל - צבי	אוקראינה	מחתרת מקומית	גדוד קרוק
פינקלשטיין	בן	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
פינקל	ברל	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
פינקל	קהת	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
פינקל	משה	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
פורטיק	יצחק	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
פוכטיק	יצחק	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
פוכטיק	אברהם	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
מלמדיק	יהודה	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
ליברשטיין	דבורה	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
לורבר	דב (ברל)	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
זפרן	פייבל	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
ויינר	זכריה	אוקראינה	לא צוין	גדוד דיאדיא פטיא
וורבה-רווה	זאב	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
הורודצקי	אברהם	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
ברונשטיין	זאב (בן י. - אריה)	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
בליישטיין	חסיה	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
בליישטיין	הרשל (צבי)	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
בידרמן	שלמה	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק
אברוך	פייגה	אוקראינה	לא צוין	גדוד קרוק

העיריה הורודוק:

פרינגר	לא ידוע	ביילורוסיה	לא צוין	חטיבת צ'קאלוב
שפושניקוב	אליהו	ביילורוסיה	לא צוין	גדוד סטאריצקי
שטיין	טייבל	ביילורוסיה	מחתרת מקומית	גדוד צ'קאלוב
רצקין	אברהם	ביילורוסיה	מחתרת מקומית	גדוד למען המולדת הסובייטית
רגב (רוגובין)	יצחק	ביילורוסיה	מחתרת מקומית	גדוד הנוקם (מסטיטל)
קאנוביץ'	נתן	ביילורוסיה	לא צוין	חטיבת צ'קאלוב
צוקרמן	אברהם	ביילורוסיה	לא צוין	גדוד קוזנייצוב
פראטקין	משה	ביילורוסיה	לא צוין	גדוד צ'קאלוב
פוטשינסקי	פרידה	ביילורוסיה	לא צוין	גדוד הנוקם (מסטיטל)
פודברזקי	פולה	ביילורוסיה	מחתרת מקומית	גדוד סטאריצקי
מרין	אברהם	אוקראינה	לא צוין	גדוד מקס
לידסקי	אליהו	ביילורוסיה	מחתרת מקומית	גדוד צ'קאלוב
לידסקי	מיכאל	ביילורוסיה	מחתרת מקומית	גדוד צ'קאלוב
לויט	יצחק	ביילורוסיה	לא צוין	חטיבת צ'קאלוב
זלדין	בלה	ביילורוסיה	לא צוין	גדוד למען המולדת הסובייטית
ז'לזו	סימה	ביילורוסיה	לא צוין	ארגון יהודי לוחם (אי'ל)
בליצשטיין	דוד	ביילורוסיה	לא צוין	גדוד קוזנייצוב

אלטרמן	חנן	ביילורוסיה	גדוד קוזנייצוב
איידלמן	פייבה	ביילורוסיה	חטיבת צ'קאלוב
איידלמן	יעקב	ביילורוסיה	חטיבת צ'קאלוב

פרטים על הפרטיזנים הקשורים לקובל והמצוינים ברשימת אתר הפרטיזנים במוזיאון לוחמי הגטאות:

דבורה באראן

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1920, תנועה: החלוץ הצעיר, מסגרת הלחימה: לוחמי גטאות אזור הלחימה: גיטו ורשה, יחידה: ארגון יהודי לוחם, מקום פטירה: גיטו ורשה, 3.5.43, נפלה בקרב. קורות חיים: גדלה בבית ציוני. למדה בבית ספר "תרבות" ובבית ספר מקצועי מרשת אורט. חברה ב"החלוץ הצעיר". בשנת 1938 יצאה להכשרה בקבוץ "בורוכוב" בלודז (LODZ). עם פרוץ המלחמה היתה בין 6 החברות שנשארו כדי לשמור על הקבוץ. על פי הוראת המרכז עברה לורשה (WARSAWA). בימים הראשונים של המרד נלחמה בשטח המברשתנים בפלוגה תחת פיקודו של חנוך גוטמן. כשהגרמנים הקיפו לפתע את המקלט ברח' פראנציסקאנסקה 30, הטיל עליה המפקד את המשימה לצאת ראשונה מהמקלט ולפלט דרך לוחמים. היא מלאה את הפקודה, יצאה והטילה רימון בגרמנים. ברגע הבהלה השתמשו הלוחמים על מנת לצאת מהמקלט ולערוך קרב בו נפלו גרמנים רבים. אולם הלוחמים לא יכלו להחליף את מקום מחבואם ולמחרת היום (3 במאי) חזרו הגרמנים למקום ובעת נסיון יציאה מהמקלט נהרגה דבורה כשהנשק בידה.

אברהם בלישטיין

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1916, מסגרת הלחימה: פרטיזנים, אזור הלחימה: יערות ווהלין, יחידה: גדוד קרוק מקום פטירה: קמין קושירסק, 1.12.42, הוצא להורג. קורות חיים: מאז ילדותו חי בכפר לישניווקה (LISHNIVKA) בוהלין. כשהגרמנים כבשו את איזור מגוריו עזב עם 11 מחבריו את הכפר והם התמקמו ביערות שבסביבה. קבוצתו של אברהם היוותה את הגרעין של הגדוד הפרטיזני "קרוק" (KRUK) שהוקם לאחר מכן. אברהם היה לוחם אמיץ ונקם באוקראינים משתפי הפעולה עם הגרמנים שביצעו את רצח היהודים. באחת הפעולות נותק מיחידתו הכריח איכר אוקראיני להדריכו בדרך לכפר סמוך, אך הלה בגד בו והביאו לבסיס של המשטרה האוקראינית. אברהם הספיק להרוג את האיכר הבוגד והחל לנוס לעבר חורשה סמוכה, אולם נפצע מכדורי רודפיו ונשבה. אברהם עונה על ידי שוביו והוצא להורג.

יוסף בלנשטיין

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1925, מצב משפחתי: רווק, תלמיד, מסגרת הלחימה: פרטיזנים, אזור הלחימה: יערות ווהלין, יחידה: גדוד קונישצ'וק, תפקיד: מפקד מחלקה. קורות חיים: עד פרוץ המלחמה למד בבית ספר בכפר לא רחוק מהעיר מניביצ'י (Manievichi). כשהגרמנים כבשו את האזור נכלא בגטו מניביצ'י. בקיץ 1942 ברח, עם כל משפחתו, מהגטו והצטרף לקבוצת הפרטיזנים בפיקודו של קונישצ'וק שהפכה עם הזמן לגדוד הפרטיזני. יוסף בא ליער בלתי חמוש, יחד עם כמה נערים יהודים חמושים במקלות התקיף את מוצב המשטרה הנאצית, וכך השיג לעצמו נשק. מפקד הגדוד קונישצ'וק מינה את יוסף, שהיה אז בן 17, למפקד מחלקת מודיעין וחבלה. מחלקה זו לקחה חלק חשוב בפעולות חבלה רבות נגד רכבות צבאיות גרמניות וכן השתתפה בקרבות רבים נגד הצבא הגרמני הסדיר ונגד המשטרה. יוסף פיקד על מבצע פיצוץ גשר רכבות על הנהר טורייה (Turia). במארס 1944 הצטיין במבצע משותף עם יחידת מודיעין קדמי של הצבא האדום נגד המפקדות הגרמניות ועמדות האש. יוסף בלנשטיין זכה לאותות "הכוכב האדום", "מלחמת המולדת" ועוד - בסה"כ 18 אותות גבורה של ברית המועצות ופולין.

מרים בלנשטיין

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1923, כינוי: מירה, מסגרת הלחימה: פרטיזנים, אזור הלחימה: יערות ווהלין
יחידה: גדוד קונישצ'וק, תפקיד: לוחמת/סיירת, דרגה: טוראית.
קורות חיים: כשהגרמנים כבשו את האזור נכלאה בגטו מנייביצ'י (Manievichi). בקיץ 1942 ברח, עם כל משפחתה מהגטו והצטרפה לגדוד הפרטיזני בפיקודו של ניקולאי קונישצ'וק. היתה סיירת ללא חת, כן, השתתפה בפעולות חבלה רבות.

יוסף גולוב

עיר לידה: קובל.
קורות חיים: כשפרצה המלחמה בין גרמניה הנאצית לבין ברית המועצות הספיק לעקור מזרחה. התנדב לקבוצת פרטיזנים. הוצנח עם קבוצה זו בעורף האויב. היה סייר ללא חת בגדוד הפרטיזני הייעודי "פוביידיטלי", ביצע משימות מסוכנות ביותר. נפל בקרב על יד הכפר בוגושי (Bogushi) על הנהר סלוץ' (Sluch). נפצע אנוש אך המשיך ללחום עד שהכדור השני השיגו.

שלמה גרובר

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1916, מסגרת הלחימה: פרטיזנים, אזור הלחימה: לובלין, תפקיד: מפקד קורות חיים: שירת בצבא הפולני. במלחמה שפרצה בין גרמניה לפולין, בספטמבר 1939, נפל בשבי הגרמנים. ברח מהשבי ב- 26.10.1943 ליערות והצטרף לפרטיזנים.

שמאי לאופר

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1916, תנועה: פועלי ציון צ.ס., עיסוק: מתרגם, מסגרת הלחימה: מחתרת, ארגון יהודי לוחם, אזור הלחימה: גטו ורשה, תפקיד: חבר, מקום פטירה: גטו ורשה, 1.9.42, נרצח.
קורות חיים: מוסמך בפילוסופיה מטעם אוניברסיטת ורשה (Warszawa). פעיל מרכזי במפלגת "פועלי ציון" בפולין ובאגודות הקשורות בה. עבד כמתרגם מן העיתונות הפולנית עבור עיתונה היומי של תנועת ארץ ישראל העובדת "דאס ווארט". הצטיין במאבק שניהלו הסטודנטים היהודיים מול גלי המתקפות האנטישמיות באוניברסיטאות פולין. בתקופת המלחמה, נשאר בוורשה ותרם לעידוד רוח הקרב בקרב אנשי המחתרת. נרצח בימי הגירוש הגדול מהגטו, בקיץ שנת 1942.

ליובה לדרהנדלר

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1920, עיסוק: מתרגם, מסגרת הלחימה: מחתרת מקומית, ופרטיזנים, אזור הלחימה: יערות ווהלין, תפקיד: לוחמת/קשרית, דרגה: טוראית, מקום פטירה: קובל, נרצחה.
קורות חיים: בוגרת גימנסיה. בימי כיבוש קובל (Kovel) בידי הגרמנים, נכלאה בגטו המקומי. נמלטה ליערות הסביבה, והתחזתה לנוצרייה. הצטרפה לפרטיזנים, ושימשה כמקשרת בין קבוצות פרטיזנים ביערות. שבה העירה, והשתכנה בצד הארי. ממקום שהותה המשיכה לקשר בין הפרטיזנים, ובין היער לעיר. כשבועיים לפני שחרור האזור מהכיבוש הנאצי, נמסרה לגסטאפו בעקבות הלשנה, ונורתה למוות.

אלקה פוקס (קז'ש)

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1.6.1924, כינוי: סטיופא, מסגרת הלחימה: ופרטיזנים, יחידה: גדוד קרוק, אזור הלחימה: יערות ווהלין.

קורות חיים: כשעיירת מגוריה קמין קושירסקי (KOSZYRSKI KAMIEN) נכבשה בקיץ של שנת 1941 על ידי הגרמנים נכלאה בגיטו המקומי. הצליחה להינצל מההרג שנערך ביהודי העיירה באקציה של ה-12 באוגוסט 1942. היתה חברה במחתרת, ברח מהגיטו והצטרפה לגדוד הפרטיזני "קרוק" (KRUK) ולקחה חלק במשימות הקרביות של הגדוד. כשהאיזור שוחרר על ידי הצבא האדום פנתה לגבול הרומני בכוונה לעבור לרומניה ולהמשיך משם את דרכה לארץ ישראל. מזלה לא שיחק לה, היא נאסרה בגבול ונכלאה בבית סהר למשך שנה. עלתה ארצה.

סרגיי פישר

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1915, מצב משפחתי: נשוי.
תקופת השואה: מסגרת הלחימה: פרטיזנים. אזור הלחימה: יערות אוקראינה. דרגה: טוראי. יחידה: אוגדת צ'רניגוב – ווהלין. תפקיד: לוחם.
נתוני פטירה: 5/19/1973
קורות חיים: מוצאו מהעיר קובל (Kovel). בעת הכיבוש הגרמני ברח יחד עם אשתו ליערות והצטרף ללחימה הפרטיזנית נגד האויב הנאצי. אשתו נפלה בקרב.
מקורות: "קול נכי המלחמה" מס' 164

רוזה פישר

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1921, מצב משפחתי: נשואה.
תקופת השואה: מסגרת הלחימה: פרטיזנים. אזור הלחימה: יערות אוקראינה. דרגה: טוראית. יחידה: אוגדת צ'רניגוב – ווהלין. תפקיד: לוחמת. נפלה בקרב.
קורות חיים: ברח, יחד עם בעלה סרגיי, ליערות והצטרפה לפרטיזנים. נפלה בקרב נגד הגרמנים בעת נסיון היחלצות מכיתור
מקורות: קול נכי המלחמה מס' 164.
Леонид, Стер Елисаветский. Евреи – герои сопротивления. В Беренштейн партизанской борьбе против нацистских оккупантов на Украине подпольной и Издание Объединения выходцев из Украины в Израиле. Тель-Авив, 1998

שיינדל שוורץ

עיר לידה: קובל, תאריך לידה: 1920, תנועה: החלוץ הצעיר דרוו, מסגרת הלחימה: מחתרת חלוצית, אזור הלחימה: יערות ווהלין ופולסיה, תפקיד: לוחמת/קשרית, דרגה: טוראית, מקום פטירה: יערות ווהלין, נפלה בקרב, 1941.
קורות חיים: בת למשפחה ציונית אמידה מקובל (Kovel). חניכת גימנסיית "תרבות". יצאה להכשרה חלוצית בגרוכוב (Grochow). עם פרוץ מלחמת העולם השנייה נשארה בגרוכוב כמדריכה, עד שמרכז "החלוץ" החליט לנטוש את המקום. נמנתה על מארגני יציאת חברי ההכשרה ונדידתם לקובל. לאחר שהגיעה לקובל, מונתה ע"י מטה מחתרת התנועה לקשרית, והוטל עליה להפיץ ידיעות באזור ביאליסטוק (Bialystok) ובאיזור ווהלין (Vohlyn). בראש שנת 1941 התקיים סמינר של "דרור" בוילנה (Vilnius). שיינדל הגיעה אליו ומסרה דו"ח בנוגע לפעילות המחתרת. נאסרה ע"י השלטונות הסובייטים ונכלאה בגיטו בלוצק (Lutsk). לאחר פרוץ מלחמת רוסיה - גרמניה ופלישת הגרמנים, הצליחה להמלט יחד עם חבריה לתנועה. יצאה ליערות במטרה להקים בסיס פרטיזני, אולם התכנית נכשלה. נרצחה בידי הגרמנים.

לאה פיש

עיר לידה: הורוכוב, תאריך לידה: 1918, תנועה: החלוץ הצעיר דרור, מסגרת הלחימה: מחתרת חלוצית, אזור הלחימה: ווהלין, תפקיד: לוחמת, דרגה: טוראית, מקום פטירה: קובל, נרצחה. קורות חיים: בת למשפחה ציונית מהורוכוב (Horochoy). תלמידה מצטיינת בביה"ס הפולני בעיירתה. חברת "החלוץ הצעיר". יצאה להכשרה בקיבוץ גרוכוב (Grochow). עם פרוץ המלחמה עברה לוילנה (Vilnius) ומשם המשיכה ללבוב (Lvov) ולוהלין (Vohlyn). פעלה באזורים אלה במחתרת "דרור". עם כיבוש לבוב ע"י הגרמנים יצאה בשליחות לקובל (Kovel), במטרה להקים בסיס פרטיזנים. נרצחה.

רחל פויגלמן

עיר לידה: לחוביץ', תאריך לידה: 1916, תנועה: החלוץ הצעיר דרור, מסגרת הלחימה: מחתרת לוחמת, אזור הלחימה: יערות ווהלין, קובל, תפקיד: לוחמת, דרגה: טוראית, מקום פטירה: יערות ווהלין, נפלה בקרב.

קורות חיים: בת למשפחה סוחרים מלחוביץ' (Lyakhoviche). חברת "החלוץ הצעיר". יצאה להכשרה בלוצק (Lutsk). עם איחוד "החלוץ הצעיר" עם "פרייהייט" עברה לוורשה (Warszawa) ופעלה במרכז התנועה המאוחדת "דרור". עם פרוץ המלחמה נמנתה עם מקימי המחתרת בתחום השלטון הסובייטי. ריכזה את פעילות התנועה באזור ביאליסטוק (Bialystok), ומאוחר יותר בוהלין (Vohlyn) ובגליציה המזרחית. לאחר פלישת הגרמנים לבריה"מ, פעלה בקובל (Kovel). ניסתה להקים בסיס פרטיזני בוהלין, אולם הניסיון נכשל. נעצרה בידי הגרמנים. נספתה.

דוד אייזנברג

עיר לידה: ורשה, תנועה: החלוץ הצעיר, מסגרת הלחימה: מחתרת, אזור הלחימה: אוקראינה, דרגה: טוראי, מקום פטירה: קובל, נרצח, 42. קורות חיים: חניך בית ספר "תרבות". בשנת 1936 הצטרף לתנועת "החלוץ הצעיר". היה פעיל ועד מהרה עמד בראש סניף התנועה בורשה. השתתף בסמינרים מרכזיים של התנועה בשנת 1937 ו-1938. יצא להכשרה לקיבוץ "שחריה" בוילנה (VILNIUS) והשתלב בפעולות התנועה באיזור. לאחר פרוץ המלחמה (1939) היה מזכיר הקיבוץ בוילנה וקלט את מאות החלוצים שנהרו לשם מכל רחבי פולין. בשנת 1941 עבר לעיר קובל (KOWEL), אשר בוהלין, שהיתה אז בשליטת הסובייטים, כדי לרכז את פעילות התנועה במחתרת. כשהגרמנים כבשו את האיזור (1941) נכלא בגיטו והיה פעיל במחתרת האנטינאצית. על מותו נודע ממכתב התנועה שהגיע להסתדרות העובדים בארץ ב-15 בנובמבר 1943, אך נסיבות מותו אינן ידועות.

הצקל בלאושטיין

בתיק: עדותו של הצקל בלאושטיין (Hatskel Blaushtein), יליד 1926, קובל (Kovel), אוקראינה. עם הכיבוש הגרמני הועבר לגטו מנייביץ (Manevichi). הועסק בעבודות קשות וסבל מהתעללות. ברח מהגטו ליער והוציא גם את בני משפחתו. פעל ביחידת פרטיזנים על שם "דיאדיא פטיה" עד 1944 והתגייס ל"צבא האדום". נפצע פעמיים. זכה באותות הצטיינות עבור אומץ לב בקרב ודבקות במטרה.

שלום סבר

עדותו של שלום סבר (Shalom Sewer), הכתובה ביידיש. שלום נולד במאי 1932 בעיר קובל (Kovel). שם אימו היה בינה לבית קייזר (Bina Kajser). עם הפלישה הגרמנית ב-1941 החלו התנכלויות ליהודים. יהודים נשרפו חיים. המשטרה האוקראינית שהוקמה גירשה יהודים לעבודה ולמוות. כעבור כמה חודשים נערכה אקציה. היהודים שנחטפו ברחובות הובלו אל מחוץ לעיר ונורו למוות. אביו של שלום התחבא בעלית גג ונשאר בחיים. מדי יום ביומו היו המשטרה ואנשי ה.ס.ס. שודדים את היהודים, מענים אותם בעינויים שונים ורוצחים אותם. תוך חודשים ספורים הצטמצמה האוכלוסיה

היהודית.

ערב אחד נודע שלמחרת צפויה אקציה. האב הסתתר מבעוד מועד אצל קרובים. הסבתא הסתירה את שלום, את שתי אחיותיו ואת אמו במרתף, מתחת לשכבת קש. לפנות בוקר אכן החלה האקציה השנייה. הנאצים ערכו חיפוש בדירה, ומשלא מצאו דבר, לקחו את הסבתא. שתי נוצריות, שגרו בעבר אצל המשפחה, הלשינו לגרמנים על קיומו של המרתף, והביאו אותם למחבוא. הנאצים תפסו את האם ואת שתי האחיות. שלום הסתתר בתוך חבית ולא התגלה. מאוחר יותר ברח לשדה, נתפס על ידי אוקראיני, אך בסופו של דבר שוחרר. שלום רץ אל האוקראיני שהעסיק את אביו, אך כעבור כמה שעות הצטווה להסתלק. הוא חזר לעיירה ומצא שהבתים חתומים. בהמשך ראה שיהודי העיירה מרוכזים במקום אחד, ועל כן ברח חזרה לכפר ולן אצל גוי. אז נודע לו שאמו ואחיותיו נהרגו באקציה השנייה, שבה נספו כאלפי יהודים. למחרת פגש את אביו וחזר אתו לעיר. ערב האקציה השלישית והאחרונה ברחו שלום, אביו ויהודים נוספים ליערות; **בזמן הבריחה נהרגו ונפצעו רבים. הם היו ביער בתנאים קשים.** פעם כיתרו הגרמנים את היער והתנפלו על היהודים. שלום נמלט ליער אחר. יהודים רבים נפצעו ונתפסו. הם הובלו לכפר, שם הוצאו להורג בתליה על חוטי ברזל מלובנים. **אחד היהודים התנפל על איש ס.ס. וקרע את צווארו בציפורניו.** הוא נתלה גם כן. מאוחר יותר נודע להם שהאיכר שמסר לגרמנים היכן היהודים תוגמל בשני קילו מלח תמורת כל יהודי. 13 יהודים נתלו. **שלום הצטרף ביער לקבוצת יהודים,** וכעבור זמן מה הצטרף אליה גם אביו. **פרטיזנים שפגשו הסכימו לקבל לשורותיהם רק את האב,** אך הוא סירב. זמן מה נשארו שלום ואביו אצל פולני, שהעסיק את האב, אך נאלצו לברוח משהגיעו גרמנים לכפר. ביער חיו במחפורות לצד יהודים אחרים. כעבור זמן מה חלה האב בטיפוס ומת.

יהודי תלוי על גרדום בקובל (Kovel) - וולף קיפר

לאחר הכיבוש הגרמני. ידיו קשורות ומכנסיו משולשלים. מתחתיו חיילים גרמניים צוהלים. על הגרדום שלט בגרמנית ובאוקראינית: היהודי מהצ'קה (הבולשת הסובייטית) **וולף קיפר (Wolf Kieper), רוצחם של 1350 גרמנים ואוקראינים.** צולם ב - 1942.

עדותו של טוביה גרול

עדותו בפולנית מ - 16/6/1959 של טוביה גרול (Towia Groll). בריחה מורשה (Warsaw) למזרח פולין ולקרמניץ (Kremenets) בפרוץ מלחמת גרמניה - רוסיה. רצח יהודים על ידי אוקראינים ורצח יהודים חולים בבית חולים על ידי גרמנים. בריחת העד ללוצק (Lutsk) ומשם **לקובל (Kovel)**. רצח יהודים בקובל על ידי גרמנים. עבודתו במחסן נשק ליד קובל. היודנראט בקובל והיושב ראש פומרנץ (Pomerants). קונטריבוציות. הקמת שני גטאות - גדול, ובו חסרי מקצוע וקטן - בעלי מקצוע. רצח 13000 יהודי הגטו הגדול ליד בורות במאי 1942. **הימלטות העד ממוות בתחבולה.**